Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto

Lausunto

1 Johdanto

Valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto on pyytänyt Luonnonvarakeskuksen lausuntoa koskien vuoden 2022 valtion talousarvioehdotuksen toimenpiteet ja haasteet hiilineutraalin Suomen ja ilmastotavoitteiden edistämiseksi. Luonnonvarakeskus keskittyy lausunnossaan maankäyttösektorin ja maatalouden ilmastotoimiin. Lisäksi ilmastotavoitteita tarkastellaan kestävän kehityksen sekä uusiutuvan energian näkökulmista.

Suomen hiilineutraaliustavoite on mahdollista saavuttaa, mikäli maankäyttösektori pysyy hiilinieluna tulevaisuudessakin. Luonnonvarakeskuksen raportti Maankäyttösektorin ilmastotoimenpiteet – arvio päästövähennysmahdollisuuksista (nk. Ilmava-raportti, Lehtonen ym. 2021a) ja sen pohjalta laadittu policy brief (Lehtonen ym. 2021b) linjaavat maankäyttösektorin tärkeimmät mahdollisuudet vahvistaa hiilinieluja, ylläpitää hiilivarastoja ja vähentää kasvihuonekaasupäästöjä.

Osana hiilineutraalitavoitteita myös maatalouden on vähennettävä kasvihuonepäästöjään, joista puolet syntyy turvemaiden viljelystä. Luonnonvarakeskus linjaa policy briefissan keskeisimmät maatalouspolitiikan toimenpiteet, joilla maatalouden hiilineutraalisuus voidaan saavuttaa (Karttunen ym. 2021).

2 Lausunto

Maankäyttösektorin päästövähennysten mahdollisuudet

Luken ehdotukset: Maankäyttösektorin potentiaalisesti suurimmat päästövähennykset voidaan saavuttaa kuudella tavalla (Lehtonen ym. 2021b): 1) Hillitsemällä metsäkatoa, erityisesti välttämällä uusien turvepeltojen raivausta, 2) Muuttamalla turvemaapeltojen viljelykäytäntöjä ja tukia sellaisiksi, että turpeen hiilivarasto säilyy, jolloin suhteellisen pienellä pinta-alalla saadaan aikaan merkittäviä päästövähennyksiä. 3) Siirtämällä ravinteisia ojitettuja turvemaametsiä jatkuvapeitteiseen kasvatukseen. Tämä voi vähentää maaperän päästöjä. 4) Lannoittamalla soveltuvilla kohteilla kangasmetsiä typellä ja suometsiä tuhkalla. Tämä lisäisi puuston kasvua ja sitä kautta puuston hiilinielua. 5) Lisäämällä säästöpuumäärää ja perustamalla uusia suojelualueita.6) Kehittämällä metsäteollisuuden tuotantorakennetta niin, että pitkäikäisten puutuotteiden osuus kasvaa.

Maatalouspolitiikan uudistus

Suomen maatalouspolitiikan on ohjattava maataloutta ilmastotoimiin sekä turve- että kivennäismailla.

Luken ehdotukset perustuen Karttunen ym. (2021) Policy briefiin: 1) Luodaan kannustimet maaperän päästövähennys- ja hiilensidontatoimenpiteille. Kansalliseen

CAP-strategiasuunnitelmaan sisällytetään riittävät kannusteet turvemaapeltojen viljelystä luopumiseen tai niiden ennallistamiseen erityisesti, kun pellot eivät tuota ruokaa, rehua tai muita satokasveja ja niillä on vähäinen merkitys luonnon monimuotoisuudelle. Maksetaan esimerkiksi kertaluonteinen tai määräaikainen korvaus viljelijälle vastineeksi pellon siirtämisestä pois maatalouskäytöstä. 2) Kohdistetaan kannustimet maatalouden ympäristökuormitusta pienentäviin ja viljelijöiden kannalta hyväksyttävimpiin kohteisiin ja keinoihin, kuten eteläisen Suomen turvepeltoihin, tuotantokykynsä menettäneisiin peltoihin ja kivennäismaiden kasvukuntoa parantaviin viljelymenetelmiin. 3) Selvitetään ja sovitetaan yhteen maatalouspolitiikan keskenään ristiriitaiset ohjausmekanismit. Ympäristölle haitallisista tuista luovutaan asteittain ja tukijärjestelmää kehitetään mahdollistamaan ilmastotoimet, esimerkiksi turvepeltojen vettäminen. Tukien tulee kannustaa tiloja yhteistyöhön esimerkiksi biokaasutuotannossa ja tilusjärjestelyissä.

Kestävä kehitys

Koska hiilineutraaliustavoitteet on läheisesti sidottu globaaleihin kestävyyshaasteisiin, täytyy reilua siirtymää huomioida myös Suomen omassa hiilineutraaliustavoitteiden toteutuksessa. Talousarviossa kestävän kehityksen toimet keskittyvät ympäristökorvauksiin ja viherryttämistukiin sekä kansallisen biotalousstrategian toteuttamiseen. Globaalia toimintaa huomioidaan kehitysyhteistyövaroilla toteuttavien hankkeiden kautta, joiden osa- tai päätavoitteena on ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö. Luken ehdotus: Työn tulisi perustua vahvasti tutkittuun tietoon ja varoja tulisi suunnata kansainväliseen kehitys- ja tutkimushankeyhteistyöhön.

Uusiutuva energia

Esitetyssä talousarviossa vauhditetaan siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa mahdollistamalla sekä selvitykset että investoinnit uusiutuviin energialähteisiin ja liikenteen biopolttoaineisiin myöntämällä energiatukea. Lisäksi ehdotuksessa on merkittävä myöntö uusiutuvan energian tuotantotuelle, joka sisältää puupolttoaineet ja metsähakkeen. Luken ehdotus: On keskeistä, että selvitykset, investointisuunnitelmat ja arviot bioenergian tuotannon vaikutuksista sisältävät eri raaka-aineiden (esim. metsähake) käytön lisäämisen ilmastovaikutukset, muut ympäristövaikutukset ja lisäkustannukset. Näin siksi, että metsähakkeen käytön lisääminen pienentää metsissä sekä puuston että maaperän hiilinieluja ja aiheuttaa lisäkustannuksia Suomelle EU:n LULUCF regulaation myötä asetetun nielutavoitteen kautta.

Viitteet:

Lehtonen Aleksi ym. 2021a. Maankäyttösektorin ilmastotoimenpiteet: Arvio päästövähennysmahdollisuuksista. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 7/2021. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 121 s. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-152-3

Lehtonen Aleksi ym. 2021b. Maa- ja metsätalouden sekä koko maankäyttösektorin ilmastotoimenpiteillä on suuret päästövähennysmahdollisuudet. Luke Policy Brief. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-154-7

Karttunen ym. 2021. Maaperä osana ilmastoratkaisua - maatalouspolitiikkauudistus edistämään ilmastoviisasta maataloutta. Luke Policy Brief http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-193-6

3 Lausunnon tiivistelmä

Yhteenvetona Luonnonvarakeskus toteaa, että sekä maankäyttösektorin että maatalouden osalta vuonna 2021 on tuotettu ja koostettu merkittävää uutta tietoa, joka palvelee suoraan Suomen hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamista.

Lausunnon valmistelijat*:* Anne Tolvanen, Ohjelmajohtaja, professori

Mila Sell, Tutkimuspäällikkö, erikoistutkija